

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	seadus
Teksti liik:	algtekst-terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp:	01.06.2002
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:	30.06.2002
Avaldamismärge:	RT I 2001, 100, 648

Välja kuulutanud
Vabariigi President
20.12.2001 otsus nr 63

Riikliku pensionikindlustuse seadus

Vastu võetud 05.12.2001

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Seaduse reguleerimisala

Käesolev seadus sätestab riikliku pensioni mõiste, liigid, ulatuse, saamise tingimused ja korra, riikliku pensionikindlustuse korralduse, registri pidamise ning vahendite arvestamise alused.

§ 2. Riikliku pensioni mõiste

Käesoleva seaduse alusel makstav riiklik pension on solidaarsuspõhimõttele tuginev igakuine rahaline sotsiaalkindlustushüvitis vanaduse, töövõimetuse või toitja kaotuse korral, mida makstakse riigieelarves riikliku pensionikindlustuse kuludeks määratud vahenditest.

§ 3. Pensionikindlustatu

Pensionikindlustatu on isik:

- 1) kes vastavalt sotsiaalmaksuseadusele (RT I 2000, 102, 675; 2001, 50, 285; 59, 359; 79, 480; 91, 544) on maksnud või kelle eest on kohustus maksta sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa;
- 2) kellel vastavalt käesolevale seadusele tekib muudel alustel õigus riiklikule pensionile.

§ 4. Õigus saada riiklikku pensioni

(1) Käesolevas seaduses sätestatud tingimustel määratakse riiklik pension ja seda makstakse:

- 1) Eesti alalisele elanikule;
- 2) tähtajalise elamisloa alusel Eestis elavale välismaalasele.

(2) Käesoleva seaduse alusel määratakse riiklik pension juhul, kui isik ei saa riiklikku pensioni Eesti teiste seaduste alusel.

(3) Kui Eesti Vabariigi poolt sõlmitud välisleping sisaldab pensioni määramiseks või maksmiseks teistsuguseid sätteid kui käesolev seadus, kohaldatakse välislepingut.

§ 5. Riikliku pensioni liigid

Käesolev seadus sätestab järgmised riikliku pensioni liigid:

- 1) vanaduspension;
- 2) töövõimetuspension;
- 3) toitjakaotuspension;
- 4) rahvapension.

§ 6. Õigus valida pensioniliik

Isikule, kellel on õigus mitmele riiklikule pensionile, määratakse üks riiklik pension tema valikul, välja arvatud käesoleva seaduse § 41 lõikes 4 sätestatud juhul.

2. peatükk VANADUSPENSION

§ 7. Õigus vanaduspensionile

(1) Õigus vanaduspensionile on isikul:

- 1) kes on saanud 63-aastaseks ja
- 2) kellel on 15 aastat Eestis omandatud käesoleva seaduse §-s 27 sätestatud pensionistaaži.

(2) Meeste ja naiste vanaduspensioniea järk-järguliseks võrdsustamiseks tekib õigus vanaduspensionile enne käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 1 sätestatud ea saabumist 1944.–1952. aastal sündinud naistel alljärgnevalt sätestatud vanuses:

Sünniaasta	Vanus
1944	58 a 6 kuud
1945	59 a
1946	59 a 6 kuud
1947	60 a
1948	60 a 6 kuud
1949	61 a
1950	61 a 6 kuud
1951	62 a
1952	62 a 6 kuud

(3) Vanaduspension määratakse eluajaks.

§ 8. Edasilükatud vanaduspension

(1) Edasilükatud vanaduspension on vanaduspension, mis on määratud käesoleva seaduse § 7 lõikes 1 või 2 sätestatud vanaduspensionieast (edaspidi *vanaduspensioniega*) hilisemas vanuses.

(2) Isikul on õigus edasilükatud vanaduspensionile mis tahes ajal pärast vanaduspensionile õiguse tekkimist.

(3) Edasilükatud vanaduspension arvutatakse vanaduspensioniea arvutamiseks käesoleva seaduse §-s 11 sätestatud korras, suurendades pensioni 0,9 protsendi võrra iga kuu eest, mis on möödunud isiku jõudmisest vanaduspensioniea ikka.

(4) Edasilükatud vanaduspension määratakse eluajaks.

(5) Edasilükatud vanaduspensioniea ei määrata isikule, kellele on määratud riiklik pension (välja arvatud toitjakaotuspension või rahvapension toitja kaotuse alusel) käesoleva seaduse või mõne muu seaduse alusel.

§ 9. Ennetähtaegne vanaduspension

(1) Isikul, kellel on vanaduspensioniea määramiseks nõutav käesoleva seaduse § 7 lõike 1 punktis 2 sätestatud pensionistaaž, on õigus ennetähtaegsele vanaduspensionile kuni kolm aastat enne vanaduspensioniea jõudmist.

(2) Ennetähtaegne vanaduspension arvutatakse vanaduspensioniea arvutamiseks käesoleva seaduse §-s 11 sätestatud korras, vähendades pensioni 0,4 protsendi võrra iga kuu ja sellest lühema perioodi eest, mis on jäänud isiku vanaduspensioniea jõudmiseni.

(3) Pensioni vähendamist 0,4 protsendi võrra rakendatakse ka juhul, kui vanaduspensioniea on jäänud vähem kui üks kalendrikuu.

(4) Kui ennetähtaegse vanaduspensioniea suuruse arvutamisel lähtutakse vastavalt käesoleva seaduse § 11 lõikele 6 rahvapensioniea määrast, kohaldatakse käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 3 sätestatud vähendamist rahvapensioniea määrast.

(5) Ennetähtaegne vanaduspension määratakse eluajaks.

(6) Täiendava pensionistaaži omandamisel arvutatakse ennetähtaegse vanaduspensioniea suurus ümber käesoleva seaduse §-s 25 sätestatud korras.

(7) Ennetähtaegset vanaduspensioniea ei arvutata ümber vanaduspensionieaks (§ 7) või soodustingimustel vanaduspensionieaks.

§ 10. Soodustingimustel vanaduspension

(1) Õigus soodustingimustel vanaduspensionile on järgmistel isikutel, kui neil on olemas vanaduspensioniiikka määramiseks nõutav pensionistaaž:

- 1) emal, isal, võõrasvanemal, eestkostjal või hooldajal, kes on kasvanud vähemalt kaheksa aastat alla 18-aastast keskmise, raske või sügava puudega last või viit või enam last, – viis aastat enne vanaduspensioniiikka jõudmist;
- 2) emal, isal, võõrasvanemal, eestkostjal või hooldajal, kes on kasvanud vähemalt kaheksa aastat nelja last, – kolm aastat enne vanaduspensioniiikka jõudmist;
- 3) emal, isal, võõrasvanemal, eestkostjal või hooldajal, kes on kasvanud vähemalt kaheksa aastat kolme last, – üks aasta enne vanaduspensioniiikka jõudmist;
- 4) isikul, kes võttis osa Tšernobõli aatomielektri jaama avarii tagajärgede likvideerimisest, – viis aastat enne vanaduspensioniiikka jõudmist;
- 5) rehabiliteeritud isikul, kes õigusvastaselt represserituna on viibinud kinnipidamiskohas või asumisel, – üks aasta enne vanaduspensioniiikka jõudmist iga kinnipidamiskohas viibitud täisaasta kohta, ent mitte rohkem kui viis aastat enne vanaduspensioniiikka jõudmist;
- 6) hüpofüsaarse kääbuskasvuga isikul – 45-aastaselt.

(2) Kui samade laste suhtes on õigus taotleda soodustingimustel vanaduspensioniiikka mitmel käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1–3 nimetatud isikul, lepivad need isikud kokku, kes õigust soodustingimustel vanaduspensionile kasutab. Kokkulepet väljendab kirjalik nõusolek soodustingimustel vanaduspensioniiikka õiguse kasutamisest loobumise kohta teise pensionitaotleja kasuks.

(3) Kui üks käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1–3 nimetatud isikutest ei anna teisele isikule soodustingimustel vanaduspensioniiikka taotlemiseks kirjalikku nõusolekut, on pensioniiikka taotlejal õigus vaidluse lahendamiseks pöörduda kohtu poole.

(4) Soodustingimustel vanaduspension määratakse eluajaks.

§ 11. Vanaduspensioniiikka suurus

(1) Vanaduspension koosneb kolmest osast:

- 1) baasosast;
- 2) staažiosakust, mille suurus võrdub pensioniiikka staaži (§ 28) aastate arvu ja aastahinde korrutisega;
- 3) kindlustusosakust, mille suurus võrdub pensioniikindlustatu aastakoeffitsientide (§ 12) summa ja aastahinde korrutisega.

(2) Pensioniiikka aastahinne on ühe pensioniiikka staaži aasta ja aastakoeffitsiendi 1,000 rahaline väärtus.

(3) Kui pensioniiikka taotlejal ei ole pensioniikindlustusstaaži (§ 30), määratakse pensioniiikka lõike 1 punktides 1 ja 2 nimetatud osade alusel.

(4) Kui pensioniiikka taotlejal ei ole pensioniikka staaži, määratakse pensioniiikka käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1 ja 3 nimetatud osade alusel.

(5) Aastakoeffitsiendi ja kindlustusosaku arvutamise juhendi kehtestab sotsiaalminister.

(6) Isikule, kelle vanaduspensioniiikka suurus osutub väiksemaks rahvapensioniiikka määrast, makstakse vanaduspensioniiikka rahvapensioniiikka määrast.

§ 12. Pensioniikka kindlustatu aastakoeffitsient

(1) Pensioniikka kindlustatu aastakoeffitsiendi arvutamiseks liidetakse pensioniikka kindlustatu isikustatud sotsiaalmaksu riikliku pensioniikka kindlustuse osa summad ning jagatakse isikustatud sotsiaalmaksu pensioniikka kindlustuse osa keskmise suurusega antud kalendriaastal.

(2) Isikustatud sotsiaalmaksu riikliku pensioniikka kindlustuse osana võetakse arvesse summad, mis pensioniikka kindlustatu kohta vastavalt sotsiaalmaksuseaduse §-le 10 kantakse riikliku pensioniikka kindlustuse vahenditesse ja mille kohta peetakse arvestust riiklikus pensioniikka kindlustuse registris. Seejuures võetakse aluseks:

- 1) sotsiaalmaksu maksja poolt sotsiaalmaksuseaduse § 2 lõike 1 punktides 1–4 ja 6 sätestatud juhtudel – arvestatud sotsiaalmaks;
- 2) riigi poolt sotsiaalmaksuseaduse § 6 lõikes 1 sätestatud juhtudel – arvestatud sotsiaalmaks;
- 3) füüsilisest isikust ettevõtja poolt sotsiaalmaksuseaduse § 2 lõike 1 punktis 5 sätestatud juhul – makstud sotsiaalmaks.

(3) Käesolevas seaduses käsitletav sotsiaalmaksu pensioniikka kindlustuse osa määr on 20 protsenti.

(4) Sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa ja riikliku pensionikindlustuse osa summad ümardatakse täiskroonideks. Summat alla 50 senti ei arvestata ning 50 senti ja üle selle ümardatakse kroonini.

§ 13. Isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa keskmine suurus

(1) Isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa keskmise suuruse leidmisel võetakse aluseks riiklikku pensionikindlustuse registrisse kantud andmed isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa kohta kalendriaastal.

(2) Isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa keskmise suuruse arvutamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus.

(3) Eelmise kalendriaasta isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa keskmise suuruse kinnitab Vabariigi Valitsus hiljemalt jooksva aasta 20. märtsil ning seda rakendatakse pensioni määramisel ja ümberarvutamisel tähtajaga alates 1. aprillist.

(4) Kui pension määratakse algtähtajaga enne 1. aprilli, võetakse pensioni arvutamisel aluseks Vabariigi Valitsuse kinnitatud riiklikku pensionikindlustuse registrisse kantava isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa arvestuslik keskmine suurus.

(5) Vabariigi Valitsus kinnitab järgmise kalendriaasta riiklikku pensionikindlustuse registrisse kantava isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa arvestusliku keskmise suuruse hiljemalt kümme kalendripäeva enne kalendriaasta algust.

3. peatükk TÖÖVÕIMETUSPENSION

§ 14. Õigus töövõimetuspensionile

(1) Õigus töövõimetuspensionile on isikul:

- 1) kes on vanuses 16 aastat kuni vanaduspensionieani ja
- 2) kes on tunnistanud püsivalt töövõimetuks Vabariigi Valitsuse kehtestatud korras töövõime kaotusega 40–100 protsenti ja
- 3) kellel on olemas käesoleva seaduse §-s 15 sätestatud töövõimetuspensionini määramiseks nõutav pensionistaaž.

(2) Töövõimetuspension määratakse püsiva töövõimetuse ajaks.

§ 15. Töövõimetuspensionini määramiseks nõutav pensionistaaž

(1) Töövõimetuspensionini määramiseks peab isikul pensioni määramise algtähtajaks olema järgmine Eestis omandatud pensionistaaž:

Vanus	Nõutav pensionistaaž
16–20 aastat	staažinõuet ei ole
21–23 aastat	1 aasta
24–26 aastat	2 aastat
27–29 aastat	3 aastat
30–32 aastat	4 aastat
33–35 aastat	5 aastat
36–38 aastat	6 aastat
39–41 aastat	7 aastat
42–44 aastat	8 aastat
45–47 aastat	9 aastat
48–50 aastat	10 aastat
51–53 aastat	11 aastat
54–56 aastat	12 aastat
57–59 aastat	13 aastat
60–62 aastat	14 aastat

(2) Töövõimetuspensionini määramiseks staažinõuet ei ole, kui püsiva töövõimetuse põhjuseks on Eesti õigusaktide alusel tuvastatud töövigastus või kutsehaigus.

(3) Töövõimetuspensionini korduval määramisel isikule, kellele on varem makstud töövõimetuspensionini ja kelle õigus pensionile lõppes, suurendatakse töövõimetuspensionini eelmisel määramisel kohaldatud pensionistaaži nõuet ühe aasta võrra iga kolme aasta kohta, mis on möödunud eelmise töövõimetuspensionini maksmise aja lõppemisest, kuid mitte enam kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud pensionistaaži nõudeni.

§ 16. Püsiv töövõimetus

- (1) Püsival töövõimetusel on kaks astet:
 - 1) täielik töövõimetus;
 - 2) osaline töövõimetus.
- (2) Täielikult töövõimetu on isik, kellel esineb haigusest või vigastusest põhjustatud tugevasti väljendunud funktsioonihäire, mille tõttu ta ei ole võimeline tööga elatist teenima.
- (3) Osaliselt töövõimetu on isik, kes on võimeline tööga elatist teenima, kuid kes haigusest või vigastusest põhjustatud funktsioonihäire tõttu ei ole võimeline tegema talle sobivat tööd tööaja üldisele riiklikule normile vastavas mahus.
- (4) Püsiva töövõimetusel ulatust väljendatakse töövõime kaotuse protsentides nulliga lõppeva arvuna.
- (5) Täielikule töövõimetusel vastab töövõime kaotus 100 protsenti.
- (6) Osalisele töövõimetusel vastab töövõime kaotus 10–90 protsenti.
- (7) Isiku võib püsivalt töövõimetuks tunnistada kestusega kuus kuud, üks aasta, kaks aastat, viis aastat või kuni vanaduspensioniiikka jõudmiseni.
- (8) Isiku püsiva töövõimetusel tekkimise aja võib tuvastada tagasiulatuvalt, ent mitte enam kui kolm aastat arstliku töövõimetusel ekspertiisi taotlemise kuupäevast.
- (9) Püsiv töövõimetus, selle tekkimise aeg, põhjus ja kestus tuvastatakse arstliku töövõimetusel ekspertiisiga Vabariigi Valitsuse kehtestatud korras.
- (10) Arstliku töövõimetusel ekspertiisi teeb ekspertiisikomisjon või ekspertarst. Ekspertiisikomisjoni või ekspertarsti töökorra kehtestab sotsiaalminister.
- (11) Töövõime kaotuse protsendi määramise korra ning arstlikku töövõimetusel ekspertiisi suunamiseks vajalike dokumentide loetelu ja vormid kehtestab sotsiaalminister.

§ 17. Arstliku töövõimetusel ekspertiisi otsus

- (1) Arstliku töövõimetusel ekspertiisi tulemuste kohta vormistab ekspertiisikomisjon või ekspertarst kirjaliku otsuse.
- (2) Arstliku töövõimetusel ekspertiisi otsuse vormi kinnitab sotsiaalminister.
- (3) Püsiva töövõimetusel tuvastamisel näidatakse ekspertiisi otsuses ära:
 - 1) püsiva töövõimetusel taotluse esitamise aeg;
 - 2) püsiva töövõimetusel tekkimise aeg;
 - 3) püsiva töövõimetusel põhjus;
 - 4) püsiva töövõimetusel kestus;
 - 5) püsiva töövõimetusel ulatus väljendatuna töövõime kaotuse protsentides;
 - 6) korduvekspertiisi tähtaeg, kui püsiva töövõimetusel kestus on tuvastatud lühemaks tähtajaks kui vanaduspensioniiikka jõudmiseni;
 - 7) otsuse vaidlustamise kord.
- (4) Kui ekspertiisikomisjon või ekspertarst tuvastab isikul rohkem kui ühe püsiva töövõimetusel põhjuse, nimetatakse otsuses kõik põhjused, kogu püsiva töövõimetusel ulatus töövõime kaotuse protsentides ja eraldi igast põhjusest tingitud püsiva töövõimetusel ulatus töövõime kaotuse protsentides.
- (5) Kui ekspertiisikomisjon või ekspertarst ei tuvasta isikul püsivat töövõimetusel, esitatakse sellekohane kirjalik põhjendus.

§ 18. Töövõimetusel pensioni arvutamine

- (1) Töövõimetusel pensioni arvutamise aluseks võetakse suurem järgmistest vanaduspensionidest:
 - 1) püsivalt töövõimetu isiku pensioniõigusliku staaži ja aastakoeffitsientide summa alusel käesoleva seaduse §-s 11 sätestatud korras arvutatud vanaduspension;
 - 2) vanaduspension 30-aastase pensioniõigusliku staaži korral.
- (2) Töövõimetusel pension moodustab töövõime kaotusele vastava protsendi käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel leitud suurusel.

(3) Kui käesoleva paragrahvi lõike 2 alusel arvatud pension osutub väiksemaks rahvapensioni määra, makstakse töövõimetuspensionile rahvapensioni määras.

§ 19. Üleminek töövõimetuspensionilt vanaduspensionile

(1) Isikule, kellele makstakse töövõimetuspensionile kuni vanaduspensionieani, määratakse vanaduspensionieani jõudmisel vanaduspension ilma pensioniavaldust nõudmata.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud juhul arvutatakse vanaduspension vastavalt käesoleva seaduse § 11 sätetele, lähtudes vanaduspensionieani määramise ajaks olemasolevast pensionistaažist.

(3) Kui käesoleva paragrahvi lõike 2 kohaselt arvatud vanaduspension osutub väiksemaks varem makstud pensionist, makstakse vanaduspensionieani varem makstud pensioni suurus, kuid mitte vähem kui isiku töövõime kaotuse protsendile vastav osa käesoleva seaduse § 18 lõike 1 punkti 2 alusel arvatud töövõimetuspensionist.

(4) Isiku, kelle töövõimetuspensionile on juurde arvatud käesoleva seaduse § 24 lõigetes 1 ja 2 sätestatud pensionilisa, üleviimisel vanaduspensionile säilib õigus saada varem makstud pensionilisa.

4. peatükk TOITJAKAOTUSPENSION

§ 20. Õigus toitjakaotuspensionile

(1) Õigus toitjakaotuspensionile on toitja surma korral tema ülalpidamisel olnud perekonnaliikmetel. Lapse, vanema või lese õigus toitjakaotuspensionile ei sõltu sellest, kas nad olid toitja ülalpidamisel või mitte.

(2) Toitjakaotuspensionile õigust omavaks perekonnaliikmeks on:

- 1) toitja laps, vend, õde või lapselaps, kes on alla 18-aastane (alla 24-aastane gümnaasiumi või kutseõppeasutuse päevases õppevormis või meditsiinilistel näidustustel muus õppevormis õppiv õpilane või ülikooli või rakenduskõrgkooli statsionaarses õppevormis õppiv üliõpilane) või sellest eest vanem, kui ta on tunnistanud püsivalt töövõimetuks enne 18-aastaseks (päevases või statsionaarses õppevormis õppija enne 24-aastaseks) saamist. Vennal, õel või lapselapsel on õigus pensionile juhul, kui tal ei ole töövõimelisi vanemaid;
- 2) toitja vanem, kes on vanaduspensionieas või püsivalt töövõimetu;
- 3) toitja lesk, kes on rase (alates 12. rasedusnädalast);
- 4) toitja lesk, kes on püsivalt töövõimetu või vanaduspensionieas ja kelle abielu toitjaga oli kestnud vähemalt ühe aasta;
- 5) toitja lahutatud abikaasa, kes jõudis vanaduspensionieani või tunnistati püsivalt töövõimetuks enne abielu lahutamist või enne kolme aasta möödumist abielu lahutamisest ja kelle abielu toitjaga oli kestnud vähemalt 25 aastat;
- 6) mittetöötav toitja lapse vanem või eestkostja, kes kasvatab toitja kuni kolmeaastast last oma perekonnas.

(3) Käesolevas paragrahvis sätestatud tingimustel on õigus toitjakaotuspensionile samuti:

- 1) võõraslapsel või kasulapsel, kelle võõrasvanem või kasuvanem on surnud ja kes ei saa elatist oma vanemalt;
- 2) võõrasvanemal või kasuvanemal, kes on võõraslast või kasulast kasvatanud ja ülal pidanud vähemalt kaheksa aastat.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 või 3 nimetatud isikutele määratakse toitjakaotuspension, kui toitjal oli surma päevaks pensionistaaž, mis oleks olnud vajalik temale töövõimetuspensionile (§ 15) või vanaduspensionile (§ 7) määramiseks.

(5) Käesolevas paragrahvis sätestatud tingimustel määratakse toitjakaotuspension ka juhul, kui toitja on kehtestatud korras tunnistanud teadmata kadunuks.

(6) Toitjakaotuspension määratakse ajaks, mil käesoleva paragrahvi lõikes 2 või 3 nimetatud isikud vastavad selle pensioni saamise tingimustele.

(7) Püsivalt töövõimetu isik loetakse käesoleva paragrahvi lõike 2 tähenduses toitjakaotuspensionile õigust omavaks perekonnaliikmeks juhul, kui tal on õigus töövõimetuspensionile või püsiva töövõimetuse alusel rahvapensionile.

§ 21. Toitjakaotuspensionide arvutamine

(1) Toitjakaotuspensionide arvutamise aluseks võetakse suurem järgmistest vanaduspensionidest:

- 1) toitja surmapäevani omandatud pensioniõigusliku staaži ja aastakoefitsientide summa alusel käesoleva seaduse § 11 sätete kohaselt arvatud vanaduspension;
- 2) vanaduspension 30-aastase pensioniõigusliku staaži korral.

(2) Toitjakaotuspension arvutatakse käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel arvatud pensionist järgmistes määrades:

- 1) ühele perekonnaliikmele 40 protsenti;

- 2) kahele perekonnaliikmele 70 protsenti;
- 3) kolmele või enamale perekonnaliikmele 100 protsenti.

5. peatükk RAHVAPENSION

§ 22. Õigus rahvapensionile

(1) Õigus rahvapensionile on:

- 1) 63-aastaseks saanud isikul, kellel ei ole õigust teist liiki pensionile ja kes on elanud Eestis alalise elanikuna või tähtajalise elamisloa alusel vähemalt viis aastat vahetult enne pensioni taotlemist;
- 2) püsivalt töövõimetuks tunnistatud isikul, kelle töövõime kaotuse protsent on vähemalt 40, kellel puudub töövõimetuspensioni määramiseks nõutav pensionistaaž ja kes on elanud Eestis alalise elanikuna või tähtajalise elamisloa alusel vähemalt ühe aasta vahetult enne pensioni taotlemist;
- 3) käesoleva seaduse §-s 20 nimetatud isikutel, kellel seoses toitjal nõutava pensionistaaži puudumisega ei ole õigust toitjakaotuspensionile, kui toitja oli elanud Eestis alalise elanikuna või tähtajalise elamisloa alusel vähemalt üks aasta enne surma;
- 4) vanaduspensioniiikka jõudnud isikul, kellele maksti püsiva töövõimetusel rahvapensioni kuni vanaduspensionieani või käesoleva seaduse § 60 lõike 1 alusel endises suuruses säilitatud pensioni kuni määratud tähtajani.

(2) Rahvapension määratakse järgmiseks tähtajaks:

- 1) käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1 ja 4 nimetatud isikutele eluajaks;
- 2) käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 2 nimetatud isikule püsiva töövõimetusel ajaks;
- 3) käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 3 nimetatud isikutele ajaks, mil nad vastavad käesoleva seaduse §-s 20 sätestatud tingimustele.

(3) Rahvapensioni ei määrata ning määratud rahvapensioni maksmine lõpetatakse, kui isik saab mõne teise riigi pensioni.

§ 23. Rahvapensioni suurus

Rahvapension arvutatakse järgmistes määrades:

- 1) käesoleva seaduse § 22 lõike 1 punktides 1 ja 4 nimetatud isikutele 100 protsenti rahvapensioni määrast;
- 2) käesoleva seaduse § 22 lõike 1 punktis 2 nimetatud isikule töövõime kaotusele vastav protsent rahvapensioni määrast;
- 3) käesoleva seaduse § 22 lõike 1 punktis 3 nimetatud juhul kolme või enama perekonnaliikme korral 100 protsenti, kahe perekonnaliikme korral 70 protsenti ja ühe perekonnaliikme korral 40 protsenti rahvapensioni määrast.

6. peatükk PENSIONILISAD

§ 24. Õigus pensionilisale

(1) Käesoleva seaduse alusel määratud pensionile arvutatakse juurde järgmised pensionilised:

- 1) Vabadussõjast osavõtnule ja tema lesele 100 protsenti rahvapensioni määrast;
- 2) tuumakatastroofi, tuumakatsetuse, samuti aatomielektri jaama avariid tagajärjel töövõime kaotuse protsendiga vähemalt 40 protsenti püsivalt töövõimetuks tunnistatud isikule 10 protsenti rahvapensioni määrast;
- 3) II maailmasõjast osavõtnule ja Omakaitse liikmele 10 protsenti rahvapensioni määrast.

(2) Rehabiileeritud isiku, kes õigusvastaselt represseerituna on viibinud kinnipidamiskohas või asumisel, samuti sõjavangis või II maailmasõja ajal koonduslaagris või getos viibinud isiku töövõimetuspensionile arvutatakse juurde pensionilisa 20 protsenti rahvapensioni määrast.

(3) Isikule, kellel on õigus mitmele käesolevas paragrahvis loetletud pensionilisale, määratakse üks pensionilisa tema valikul.

7. peatükk

RIIKLIKU PENSIONI ÜMBERARVUTAMINE JA INDEKSEERIMINE

§ 25. Riikliku pensioni ümberarvutamine

(1) Määratud riiklik pension arvutatakse ümber:

- 1) registrisse kantud eelmise aasta isikustatud sotsiaalmaksu andmete alusel – kord aastas alates 1. aprillist;
- 2) pensioni vähendamist tingivate asjaolude tekkimisel, välja arvatud käesoleva paragrahvi punktis 1 sätestatud juhul, – nende asjaolude tekkimise kuule järgneva kuu esimesest päevast;
- 3) pensioni suurendamist tingivate asjaolude tekkimisel, välja arvatud käesoleva paragrahvi punktis 1 sätestatud juhul, – avalduse esitamise päevast, kui avaldus koos dokumentidega on esitatud ühe kuu jooksul, arvates pensioni suurendamist tingivate asjaolude tekkimisest. Avalduse hilisemal esitamisel arvutatakse pension ümber avalduse esitamise kuule järgneva kuu esimesest kuupäevast.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 2 nimetatud asjaoludest on pensionär kohustatud kirjalikult teatama elukohajärgsele pensioniametile kümne päeva jooksul asjaolude tekkimisest arvates.

§ 26. Riikliku pensioni indekseerimine

(1) Iga kalendriaasta 1. aprilliks indekseeritakse käesoleva seaduse alusel arvutatud riiklikke pensione indeksiga, mille väärtus on tarbijahinnaindeksi aastase kasvu ja sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumise aastase kasvu aritmeetiline keskmine.

(2) Tarbijahinnaindeksi aastane kasv leitakse eelmise kalendriaasta tarbijahinnaindeksi väärtuse jagamisel üle-eelmise kalendriaasta tarbijahinnaindeksi väärtusega, lähtudes Statistikaameti ametlikult avaldatud tarbijahinnaindeksi väärtustest.

(3) Sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumise aastane kasv leitakse eelmise kalendriaasta sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa kogusumma jagamisel üle-eelmise kalendriaasta sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa kogusummaga, lähtudes Rahandusministeeriumi andmetest sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumise kohta.

(4) Tarbijahinnaindeksi ja sotsiaalmaksu laekumise aastast kasvu väljendatakse täpsusega kolm kohta pärast koma.

(5) Riiklikku pensioni ei indekseerita, kui käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel arvutatud indeksi väärtus on väiksem kui 1,000.

(6) Vabariigi Valitsus kinnitab indeksi väärtuse hiljemalt jooksva aasta 20. märtsiks, välja arvatud lõikes 5 sätestatud juhul.

(7) Kalendriaasta 1. aprilliks arvutab Sotsiaalkindlustusamet rahvapensioni määra, pensioni baasosa ja aastahinde uued väärtused, korrutades seni kehtinud väärtused läbi käesoleva paragrahvi lõike 6 alusel kinnitatud indeksiga ja fikseerides tulemused täpsusega üks sent.

8. peatükk PENSIONISTAAŽ

§ 27. Pensionistaaž

(1) Pensionistaaž on aeg, mil pensionikindlustatu oli hõivatud riiklikule pensionile õigust andva tegevusega.

(2) Pensionistaaž jaguneb järgmiselt:

- 1) pensioniõiguslik staaž, mida arvestatakse kuni 1998. aasta 31. detsembrini;
- 2) pensionikindlustusstaaž, mida arvestatakse alates 1999. aasta 1. jaanuarist.

(3) Pensioniõigusliku staaži tõendamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus.

(4) Pensionistaaži arvestamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus.

§ 28. Pensioniõigusliku staaži hulka arvatava tegevuse aeg

(1) Pensioniõigusliku staaži hulka arvatakse tegevuse aeg, kui tööandja oli kohustatud maksma sotsiaalmaksu.

(2) Pensioniõigusliku staaži hulka arvatakse samuti:

- 1) loomeliitude ja kutseühingute liikmete tegevuse aeg alates loometegevuse algusest. 1991. aasta 1. jaanuarist arvatakse nimetatud isikute loometegevuse aeg staaži hulka juhul, kui maksti sotsiaalmaksu;

- 2) teenistusaeg Eesti kaitseväes ning kooskõlas kaitseväge teenistuse seadusega (RT I 2000, 28, 167; 2001, 34, 190; 47, 260; 58, 353) selle teenistusega võrdsustatud teenistusaeg, samuti teenistusaeg Siseministeeriumi süsteemis;
- 3) kohustusliku sõjaväeteenistuse ja asendusteenistuse aeg, kui isik suunati teenistusse Eestist;
- 4) õpiaeg kutseõppeasutuse päevases õppevormis või ülikooli või rakenduskõrgkooli statsionaarses õppevormis või nendega võrdsustatud õppevormides;
- 5) Eesti Vabariigi diplomaadi abikaasal välisesinduses oleku aeg;
- 6) Eesti Vabariigi presidendi mittetöötaval abikaasal presidendi ametivolituste aeg;
- 7) I grupi invaliidi, lapsinvaliidi, alla 18-aastase lapsest invaliidi eest hoolitsemise aeg ning emal, isal, võõrasvanemal, eestkostjal või lapse tegelikul hooldajal väikelapse eest hoolitsemise aeg kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni;
- 8) riigi tööhõivetalituses töötava abiraha saamise või tööhõivetalituse vahendusel tööturukoolituses osalemise aeg;
- 9) töötamise aeg kirikus (koguduses) või muus registreeritud usuorganisatsioonis. 1991. aasta 1. jaanuarist arvatakse nimetatud töötamise aeg staaži hulka juhul, kui maksti sotsiaalmaksu;
- 10) töötamise aeg talus enne talu likvideerimist, kolhoosi, sovhoosi või mujale tööle asumist, kui isik oli vähemalt 14 aastat vana;
- 11) töötamise aeg talus, kui kooskõlas Eesti NSV taluseadusega (ENSV Teataja 1989, 39, 611; RT I 1993, 72/73, 1021; 1994, 30, 465; 66, 1159) oli talu maksude maksimisest vabastatud;
- 12) ühel vanematest või võõrasvanemal või eestkostjal või peres hooldajal kaks aastat iga lapse kohta, keda ta on kasvatanud vähemalt kaheksa aastat;
- 13) Eesti Vabariigi territooriumil võõrriikide okupatsiooni vastases relvastatud vabadusvõitluses osalenud või ennast õigusvastaste repressioonide eest varjanud isiku vabadusvõitluses osalemise või enese varjamise aeg;
- 14) töötamise aeg füüsilisest isikust ettevõtjana, kui maksti sotsiaalmaksu;
- 15) aeg, mil töötaja või käesoleva paragrahvi punktis 14 nimetatud füüsilisest isikust ettevõtja oli ajutiselt töövõimetu.

(3) Sooduskorras arvatakse Eestis omandatud pensioniõigusliku staaži hulka:

- 1) rehabiliteeritud isiku õigusvastaselt vahi all, kinnipidamiskohas või asumisel oleku aeg kolmekordselt;
- 2) sõjavangis, II maailmasõja ajal koonduslaagris, getos, samuti aastatel 1941–1942 töö- ja ehituspataljonis või töö- ja ehituskolonnis viibimise aeg kolmekordselt;
- 3) rehabiliteeritud isiku puhul vahi alt, kinnipidamiskohast või asumiselt vabanemisele järgnenud aeg kuni Eestisse elama asumise õiguse andmiseni, kui isikult oli õigusvastaselt võetud õigus asuda elama Eestisse, poolteisekordselt;
- 4) pidalitõbilas või katkutõrjeasutuses töötamise aeg kahekordselt;
- 5) 1944. aasta oktoobris või novembris Saaremaalt Sõrve poolsaarelt Saksamaale sunniviisiliselt ümberasustatud isiku puhul aeg alates ümberasustamisest kuni Eestisse elama asumiseni, kuid mitte kauem kui 1946. aasta 31. detsembrini, kolmekordselt.

(4) Pensioniõigusliku staaži hulka arvatakse käesolevas paragrahvis sätestatud tegevuse aeg endise NSV Liidu territooriumil kuni 1991. aasta 1. jaanuarini juhul, kui isikul on vähemalt 15 aastat Eestis omandatud pensionistaaži.

§ 29. Pensioniõigusliku staaži arvestamine

- (1) Pensioniõigusliku staaži kohta peetakse arvestust päeva täpsusega.
- (2) Pensioni suuruse arvutamisel ümardatakse vähemalt kuue kuu pikkune pensioniõiguslik staaž täisaastaks, alla kuue kuu pikkune pensioniõiguslik staaž jäetakse arvestamata.
- (3) Vanadus-, töövõimetus- või toitjakaotuspensionile õigust andva pensionistaaži nõude täitmise kindlakstegemisel lähtutakse ümardamata pensioniõiguslikust staažist.

§ 30. Pensionikindlustusstaaži arvestamine

- (1) Üks aasta pensionikindlustusstaaži arvestatakse pensionikindlustatule, kelle eest on vastavalt sotsiaalmaksuseadusele makstud või arvestatud isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa vähemalt kuupalga alammäära aastasummal.
- (2) Pensionikindlustusstaaži arvutamisel võrreldakse pensionikindlustatu iga kalendriaasta isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa vastava aasta jaanuarikuu kaheteistkümnekordselt kuupalga alammääralt arvutatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osaga.
- (3) Riigi poolt sotsiaalmaksuseaduse § 6 alusel makstav sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa võetakse pensionikindlustusstaaži arvestamisel arvesse samaväärselt sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa tasumisega kuupalga alammääralt.

9. peatükk

RIIKLIKU PENSIONI TAOTLEMINE, MÄÄRAMINE JA MAKSMINE

§ 31. Riikliku pensioni taotlemine

- (1) Riikliku pensioni taotleja esitab pensioniavalduse elukohajärgsele pensioniametile.
- (2) Pensioniavalduse vormi kehtestab sotsiaalminister.
- (3) Pensioni taotlemise päevaks loetakse päev, millal elukohajärgne pensioniamet võtab vastu pensioniavalduse koos kõigi vajalike dokumentidega. Dokumentide vastuvõtmise kohta antakse pensioni taotlejale tõend.
- (4) Kui pensioniavaldus on saadetud posti teel ning seejuures on lisatud kõik vajalikud dokumendid, loetakse pensioni taotlemise päevaks avalduse lähtekoha postitempli kuupäev.
- (5) Kui pensioniavaldusele ei ole lisatud kõiki vajalikke dokumente või kui esitatud dokumentides on puudusi, teatab pensioniamet pensioni taotlejale kümne tööpäeva jooksul, arvates pensioniavalduse saabumisest, millised puudused tuleb kõrvaldada. Kui pensioni taotleja kõrvaldab puudused kolme kuu jooksul pensioniametilt vastava kirjaliku teate saamise päevast, loetakse pensioni taotlemise päevaks avalduse vastuvõtmise päev või avalduse lähtekoha postitempli kuupäev.
- (6) Elukohajärgne pensioniamet osutab pensioni taotlejale vajaduse korral abi pensioni taotlemiseks vajalike dokumentide saamisel.

§ 32. Riikliku pensioni määramine

- (1) Riikliku pensioni määrab elukohajärgse pensioniameti direktor või tema asetäitja või pensioniameti direktori volitatud pensioniameti struktuuriüksuse juht, välja arvatud käesoleva seaduse §-s 33 sätestatud juhul.
- (2) Riiklik pension määratakse pensioni taotlemise päevast. Varasemast tähtajast määratakse pension järgmistel juhtudel:
 - 1) vanaduspension määratakse pensioniikka jõudmise päevast (§ 7 lõige 1 või 2 või § 10 lõige 1), töövõimetuspension ning rahvapension püsivalt töövõimetuks tunnistatud isikule määratakse püsiva töövõimetuskindlaksteagemise päevast, kui pensioniavaldus on esitatud kolme kuu jooksul, arvates pensioniikka jõudmise või püsiva töövõimetuskindlaksteagemise päevast;
 - 2) toitjakaotuspension või rahvapension toitja surma või teadmata kadunuks tunnistamise päevast, kuid mitte üle 12 kuu enne pensioni taotlemist.
- (3) Kui isik ei taotlenud määratud tähtajal püsiva töövõimetuskindlaksteagemise mõjuvatel põhjustel ning ta tunnistatakse kindlaksteagemise tagasiulatavalt püsivalt töövõimetuks, määratakse ja makstakse töövõimetuspensioni või püsiva töövõimetuskindlaksteagemise alusel rahvapensioni püsiva töövõimetuskindlaksteagemise ajast, kuid tagasiulatavalt mitte üle ühe aasta.

§ 33. Pensionikomisjon

- (1) Pensioni taotleja nõudmisel, samuti kollegiaalset lahendust nõudva pensionitaotluse puhul otsustab pensioni määramise pensionikomisjon, mille moodustamise korra ja töökorra kehtestab sotsiaalminister.
- (2) Pensionikomisjoni pädevusse kuulub:
 - 1) vaidluste lahendamine käesoleva seaduse alusel pensioni taotlemise, määramise, ühelt pensioniliigilt teisele üleviimise, pensioni ümberarvutamise ja pensioni maksmise küsimustes;
 - 2) pensioniõigusliku staaži tõendamiseks esitatud dokumentidele õigusliku hinnangu andmine;
 - 3) seadusliku aluseta määratud pensioni maksmise lõpetamise otsustamine;
 - 4) pensioni maksmise peatamise otsustamine;
 - 5) liigselt makstud pensionisummade pensionist kinnipidamise otsustamine.

§ 34. Pensioni määramise otsus

- Pension määramine või mittemääramine vormistatakse kirjaliku otsusena, mis koosneb:
- 1) sissejuhatuses, milles märgitakse otsuse teinud pensioniameti direktori või tema asetäitja või pensioniameti direktori volitatud struktuuriüksuse juhi nimi või pensionikomisjoni nimi, koosseis ja otsuse tegemise kuupäev;
 - 2) kirjeldavast osast, mis sisaldab kokkuvõtet pensioni taotleja taotlusest;
 - 3) otsuse põhjendusest, milles märgitakse dokumendid ja tõendid, samuti asjaolud, millele otsus on rajatud, ning viited otsuse aluseks olevate õigusaktide sätetele;
 - 4) otsuse resolutsioonist, mis sisaldab seisukohta pensioniavalduse rahuldamise või rahuldamata jätmise kohta;
 - 5) selgitusest otsuse vaidlustamise korra ja tähtaja kohta;
 - 6) märkest otsuse teatamise viisi kohta;
 - 7) otsuse teinud ametniku või ametnike allkirjadest.

§ 35. Pensionitunnistus

Pensionäriale antakse pensionitunnistus, mille vormi kehtestab sotsiaalminister.

§ 36. Riikliku pensioni maksmine

(1) Riiklikku pensioni makstakse elukohajärgse pensioniameti kaudu igakuuliselt jooksva kuu eest vastavalt pensionäri soovile panka pensionäri arvele või posti teel.

(2) Riikliku pensioni kättetoimetamine ja saatmine Eestis toimub maksja kulul.

(3) Riikliku pensioni kandmine välisriigis asuvasse panka pensionäri arvele toimub saaja kulul.

(4) Riigieelarvest finantseeritavas hoolekandeesutuses viibivale alaealisele määratud riiklik pension kantakse panka lapse isiklikule arvele.

§ 37. Riikliku pensioni üldsumma

Käesoleva seaduse alusel riikliku pensioni maksmisel lähtutakse riikliku pensioni üldsummast, mille moodustab isikule määratud riiklik pension koos pensionilisaga.

§ 38. Pensionisummade ümardamine

Riikliku pensioni maksmisel ja pensionist kinnipeetava summa arvutamisel ümardatakse 50 senti ja üle selle kroonini, summat alla 50 sendi ei arvestata.

§ 39. Riikliku pensioni määramise, ümberarvutamise ja maksmise juhend

Riikliku pensioni määramise, ümberarvutamise ja maksmise juhendi kehtestab sotsiaalminister.

§ 40. Vaidluste läbivaatamine

(1) Pensioniameti direktori, tema asetäitja või pensioniameti direktori volitatud struktuuriüksuse juhi või pensionikomisjoni otsusega mittenõustumise korral võib pensioni taotleja (pensionär) pöörduda halduskohtusse kolme kuu jooksul, arvates päevast, millal ta sai teada või pidi teada saama oma õiguste rikkumisest.

(2) Arstliku töövõimetuse ekspertiisi otsusega mittenõustumise korral võib isik pöörduda Sotsiaalkindlustusameti juures asuvasse vaidluskomisjoni, kes korraldab täiendava ekspertiisi. Vaidluskomisjoni moodustab ja selle töökorra kehtestab sotsiaalminister.

(3) Täiendava ekspertiisi otsusega mittenõustumise korral võib isik pöörduda halduskohtusse kolme kuu jooksul, arvates otsusest teada saamise päevast.

10. peatükk RIIKLIKU PENSIONI ARVUTAMISE, MÄÄRAMISE JA MAKSMISE ERISUSED

§ 41. Toitjakaotuspension määramine ja maksmine

(1) Käesoleva seaduse §-s 20 nimetatud perekonnaliikmetele ja nendega võrdsustatud isikutele, kellel on õigus saada toitjakaotuspension või rahvapension toitja kaotuse korral, määratakse ühine pension.

(2) Perekonnaliikme avalduse alusel eraldatakse toitjakaotuspensionist või toitja kaotuse alusel makstavast rahvapensionist tema osa ja makstakse see talle eraldi välja.

(3) Lese või lahutatud isiku uuesti abiellumisel säilitatakse temale abikaasa surma või teadmata kadunuks tunnistamise puhul määratud toitjakaotuspension või rahvapension 12 kuuks.

(4) Alla 18-aastaselt või alla 24-aastaselt orvul, kes õpib gümnaasiumi või kutseõppeasutuse päevases õppevormis või meditsiinilistel näidustustel muus õppevormis või ülikooli või rakenduskõrgkooli statsionaarses õppevormis, või sellest eest vanemal orvul, kui ta on tunnistanud püsivalt töövõimetuks enne 18-aastaseks (päevases või meditsiinilistel näidustustel muus õppevormis või statsionaarses õppevormis õppija enne 24-aastaseks) saamist, on õigus saada, arvestades käesoleva seaduse § 21 lõike 2 ja § 23 punkti 3 sätteid, samaaegselt kahte toitjakaotuspension või kahte rahvapension või nii toitjakaotuspension kui rahvapension sõltuvalt tema vanemate pensionistaažist.

§ 42. Riikliku pensioni arvutamise ja maksmise erisused pensioniõiguse tekkimisel vastavalt välislepingule

(1) Isikule, kellel puudub riikliku pensioni määramiseks nõutav pensionistaaž, kuid kellel tekib õigus pensionile vastavalt välislepingule, arvutatakse pension Eestis omandatud pensionistaaži alusel.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isiku vanaduspensionini baasosa arvutamisel korrutatakse pensioni baasosa suurus Eestis omandatud pensionistaaži aastate arvuga ning jagatakse viieteistkümnega.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud isiku töövõimetus- või toitjakaotuspensionini baasosa arvutamisel korrutatakse pensioni baasosa suurus Eestis omandatud pensionistaaži aastate arvuga ning jagatakse käesoleva seaduse § 15 lõikes 1 sätestatud staažinõude aastate arvuga.

(4) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud Eestis elavale isikule välislepingute alusel eri lepinguosaliste riikide poolt makstavate vanadus- või töövõimetuspensionide kogusumma osutub väiksemaks rahvapensionini määrast, makstakse isikule täiendavat hüvitist rahvapensionini määra ja välislepingute alusel saadavate pensionide vahe suuruses summas.

§ 43. Riikliku pensioni maksmine töötamise korral

(1) Ennetähtaegset vanaduspensionini, toitjakaotuspensionini (välja arvatud alla 18-aastasele lapsele või alla 24-aastasele päevases või meditsiinilistel näidustustel muus õppevormis või statsionaarses õppevormis õppijale) ja rahvapensionini (välja arvatud püsivalt töövõimetuks tunnistatud isikule ning alla 18-aastasele lapsele või alla 24-aastasele päevases või statsionaarses õppevormis õppijale) töötamise korral ei maksta.

(2) Käesoleva seaduse mõttes käsitatakse töötamisena sotsiaalmaksuga maksustatud tulu teenimist töö- või teenistuslepingu või tsiviilõigusliku lepingu alusel või tegutsemist ettevõtjana.

§ 44. Riikliku pensioni maksmine volikirja alusel

(1) Volikirja alusel makstakse riiklikku pensioni mitte rohkem kui kolm aastat järjest.

(2) Volikiri peab olema tõestatud notariaalselt või statsionaarse raviasutuse juhi poolt, kus pensionär on ravil.

(3) Kui volikirjas pole kehtivusaega märgitud, kehtib see ühe aasta jooksul tõestamise päevast arvates.

(4) Kui volikirja tõestab statsionaarse raviasutuse juht, kehtib see kuni kuue kuu jooksul saamata jäänud pensioni väljamaksmiseks.

§ 45. Saamata jäänud pension

(1) Kui posti kaudu makstav pension on välja võtmata vähemalt kuus kuud, peatatakse pensioni maksmine. Pärast vastava avalduse ja isikut tõendavate dokumentide seaduse (RT I 1999, 25, 365; 2000, 25, 148; 26, 150; 40, 254; 86, 550; 2001, 16, 68; 31, 173; 56, 338) § 2 lõikes 2 sätestatud dokumendi esitamist makstakse pension välja tagantjärele.

(2) Pensionäri surma korral maksab pensionäri elukohajärgne pensioniamet saamata jäänud riikliku pensioni välja isikule, kellel on õigus saada toitjakaotuspensionini. Vanemal, abikaasal ja teistel perekonnaliikmetel on õigus saada saamata jäänud riiklikku pensioni ka siis, kui nad ei kuulu toitjakaotuspensioniga kindlustatavate isikute hulka.

(3) Käesoleva paragrahvi mõistes on teisteks perekonnaliikmeteks:

- 1) laps, lapselaps, võõraslaps;
- 2) eestkostja, eestkostetav;
- 3) vend, õde, õe- ja vennalaps;
- 4) vanavanem, võõrasvanem.

(4) Mitme perekonnaliikme samaaegsel pöördumisel elukohajärgsesse pensioniametisse pensionäri surma tõttu saamata jäänud riikliku pensioni nõudega jagatakse saada olev pension nende vahel võrdselt.

(5) Riiklik pension makstakse pöördujale välja, kui avaldus on esitatud kuue kuu jooksul pensionäri surma päevast arvates.

§ 46. Riikliku pensioni maksmine pensionäri kohtuliku karistamise korral

(1) Kui kohus mõistab pensionäri süüdi ja karistab teda vabadusekaotusega, peatatakse riikliku pensioni maksmine vabadusekaotuse kandmise ajaks.

(2) Kui isiku suhtes on tõkendina kasutatud vahi alla võtmist, peatatakse vahi all oleku ajaks riikliku pensioni maksmine. Pension makstakse isikule tagantjärele välja pärast kohtuotsuse jõustumist juhul, kui isik mõisteti õigeks või teda ei karistatud vabaduskaotusega.

(3) Kui kohus määrab pensionäri suhtes meditsiinilise iseloomuga mõjutusvahendi kohaldamise, makstakse nimetatud mõjutusvahendi kohaldamise ajal pensioni pooles rahvapensioni määras.

(4) Kui käesoleva paragrahvi lõigetes 1–3 nimetatud pensionäri on käesoleva seaduse § 20 lõike 2 punktis 1 loetletud ülalpeetavaid, makstakse neile riiklikku pensioni järgmises suuruses:

- 1) ühe ülalpeetava puhul 25 protsenti pensionist;
- 2) kahe ülalpeetava puhul 50 protsenti pensionist;
- 3) kolme ja enama ülalpeetava puhul 75 protsenti pensionist.

§ 47. Riiklikust pensionist kinnipidamine

(1) Riiklikust pensionist võib teha kinnipidamisi üksnes:

- 1) täitemenetluse seadustiku (RT I 1993, 49, 693; 2001, 29, 156; 43, 238) alusel täitmisele kuuluva lahendi alusel;
- 2) elukohajärgse pensioniameti pensionikomisjoni otsuse alusel pensionärile tema kuritarvituse tõttu enammakstud pensionisummade sissenõudmiseks.

(2) Riiklikust pensionist kinnipeetav osa arvutatakse pensionärile maksmiseks ettenähtud pensionist, lähtudes riikliku pensioni üldsummast.

(3) Täitemenetluse seadustiku alusel täitmisele kuuluvate lahendite alusel võib kinni pidada kuni 50 protsenti riiklikust pensionist, kuid pensionärile säilitatakse seejuures vähemalt 50 protsenti rahvapensioni määrast.

(4) Pensionikomisjoni otsuse alusel võib riiklikust pensionist kinni pidada kuni 20 protsenti lisaks kinnipidamisele käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel, kuid pensionärile säilitatakse seejuures vähemalt 50 protsenti rahvapensioni määrast.

(5) Pensionäri kirjalikul nõusolekul võib elukohajärgse pensioniameti pensionikomisjoni otsuse alusel kinni pidada käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud piirmääradest suurema summa.

(6) Pensioniamet kannab käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel kinnipeetava summa kohtutäituri ametialasele arveldusarvele.

(7) Kui riikliku pensioni maksmine lõpetatakse enne, kui pensionikomisjoni otsuse alusel kinnipeetav enammakstud summa on täielikult kustutatud, nõutakse maksmata osa sisse kohtu korras.

§ 48. Pensionisummade tagasinõudmine

(1) Pärast pensionäri surma alusetult panka tema arvele kantud või volikirja alusel panga või posti kaudu väljamakstud riikliku pensioni summad ei kuulu pärandvara koosseisu ning nimetatud summad tagastatakse panga või pärandvara saanud isiku poolt elukohajärgse pensioniameti nõudmisel.

(2) Liiklusõnnetuse tõttu isiku püsivalt töövõimetuks tunnistamise või toitja kaotuse korral nõuab pensioniamet väljamakstud töövõimetus-, toitjakaotus- või rahvapensioni summad sisse liikluskindlustusega tegelevalt kindlustusandjalt, kui riiklikku pensioni saaval isikul tekib nõudeõigus liikluskindlustusega tegeleva kindlustusandja vastu.

11. peatükk

RIIKLIKU PENSIONIKINDLUSTUSE KORRALDAMINE JA RIIKLIK PENSIONIKINDLUSTUSE REGISTER

§ 49. Riikliku pensionikindlustuse korraldamine

Riiklikku pensionikindlustust korraldab Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas olev Sotsiaalkindlustusamet.

§ 50. Riiklik pensionikindlustuse register

(1) Riiklik pensionikindlustuse register (edaspidi *register*) on riiklik register andmekogude seaduse (RT I 1997, 28, 423; 1998, 36/37, 552; 1999, 10, 155; 2000, 50, 317; 57, 373; 92, 597; 2001, 7, 17; 17, 77) § 31 tähenduses.

(2) Riikliku pensionikindlustuse registri pidamise põhimääruse kehtestab Vabariigi Valitsus.

§ 51. Registri eesmärk ja vastutav töötaja

(1) Registri eesmärk on andmete kogumine käesoleva seaduse ja teiste seadustega pandud ülesannete täitmiseks.

(2) Registri vastutav töötleja on Sotsiaalkindlustusamet.

§ 52. Kannete tegemine registrisse ja andmete saamine registrist

Andmete kandmine registrisse ja andmete saamine registrist toimub vastavalt andmekogude seadusele, isikuandmete kaitse seadusele (RT I 1996, 48, 944; 1998, 59, 941; 111, 1833; 2000, 50, 317; 92, 597; 104, 685; 2001, 50, 283), rahvastikuregistri seadusele (RT I 2000, 50, 317; 2001, 31, 173), sotsiaalmaksuseadusele, käesolevale seadusele ja teistele seadustele ning riikliku pensionikindlustuse registri pidamise põhimäärusele.

§ 53. Registri andmete koosseis, allikad ja arvestus

(1) Register sisaldab:

- 1) isikut identifitseerivaid andmeid, mille allikaks on rahvastikuregister. Isik loetakse registrisse kantuks, kui teda identifitseerivad andmed on registrisse kantud kas rahvastikuregistri või isikut tõendavate dokumentide seaduse § 2 lõikes 2 sätestatud dokumendi alusel;
- 2) isiku üldandmeid, mille allikaks on rahvastikuregister;
- 3) isiku sotsiaalmaksualaseid andmeid, mille allikaks on maksumaksjate ja maksu kinnipidajate register või tõend arvestatud ja makstud sotsiaalmaksu kohta;
- 4) andmeid pensioni määramise ja maksmise kohta.

(2) Registri andmete alusel peetakse arvestust isiku kohta makstud ja arvestatud sotsiaalmaksu, pensioniõigusliku ja pensionikindlustusstaazi ning pensionide määramise ja maksmise kohta.

(3) Registri andmete alusel arvutatakse iga pensionikindlustatu kohta üks kord aastas tema aastakoeffitsient ja aastakoeffitsientide summa käesoleva seaduse §-s 12 sätestatud korras.

§ 54. Pensionikindlustatu informeerimine

(1) Kord aastas teatatakse igale pensionikindlustatule eelmise kalendriaasta kohta:

- 1) tema poolt või tema eest makstud ja arvestatud sotsiaalmaks;
- 2) tema poolt või tema eest makstud ja arvestatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa summa;
- 3) sotsiaalmaksu riikliku pensionikindlustuse osa summa;
- 4) aastakoeffitsient eelmisel kalendriaastal;
- 5) aastakoeffitsientide summa;
- 6) pensionikindlustusstaaz.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 2 ja 3 nimetatud andmed teatatakse pensionikindlustatule alates 2003. aastast.

12. peatükk

RIIKLIKU PENSIONIKINDLUSTUSE VAHENDID

§ 55. Riikliku pensionikindlustuse vahendid

Riikliku pensionikindlustuse finantseerimise vahendid nähakse ette igaaastases riigieelarves.

§ 56. Riikliku pensionikindlustuse kulude katteallikad

(1) Riikliku pensionikindlustuse kulude katteallikateks riigieelarves on:

- 1) sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa vastavalt sotsiaalmaksuseadusele;
- 2) distsiplinaarrahv vastavalt töötajate distsiplinaarvastutuse seadusele (RT I 1993, 26, 441; 1995, 16, 228; 1998, 64/65, 1009; 2000, 102, 674);
- 3) sihtotstarbelised omatulud (intressid, dividendid, regresshagidena tagastatavad summad jm);
- 4) eraldised eelmiste aastate vabadest vahenditest;
- 5) riigieelarves ettenähtud muud vahendid.

(2) Riikliku pensionikindlustuse kulude katteallikatena laekuvad tulud on selle eelarveaasta tulud, millal need eelarvesse laekuvad, olenemata sellest, millise aasta eest need on arvestatud või millal need oleksid pidanud laekuma.

§ 57. Riikliku pensionikindlustuse kulud

(1) Käesoleva seaduse § 56 lõike 1 punktides 1–4 nimetatud riikliku pensionikindlustuse kulude katteallikate arvel finantseeritakse üksnes järgmised kulud:

- 1) käesoleva seadusega sätestatud vanaduspensionid (sealhulgas soodustingimustel, ennetähtaegsed ja edasilükatud vanaduspensionid), töövõimetuspensionid, toitjakaotuspensionid ja endises suuruses säilitatud pensionid, välja arvatud käesoleva seaduse §-s 24 sätestatud pensionilisad ja § 28 lõikes 3 sätestatud pensioniõigusliku staaži aastatele vastavad pensionide osad;
- 2) väljateenitud aastate pensionide seaduses (RT 1992, 21, 294; RT I 1993, 40, 596; 1994, 24, 398; 51, 856; 83, 1450; 1995, 61, 1027; 95, 1631; 1996, 22, 437; 86, 1539; 1997, 81, 1366; 1998, 17, 266; 107, 1767; 2000, 25,

147; 28, 167; 58, 376) ja soodustingimustel vanaduspensionide seaduses (RT 1992, 21, 292; RT I 1993, 40, 596; 1994, 24, 398; 51, 856; 83, 1450; 1995, 61, 1027; 95, 1631; 1996, 22, 437; 86, 1539; 1997, 81, 1366; 1998, 17, 266; 107, 1767; 2000, 25, 147) sätestatud pensionid;

3) kulud riikliku pensionikindlustuse kassatagavara moodustamiseks.

(2) Kõik muud käesolevast seadusest tulenevad kulud finantseeritakse käesoleva seaduse § 56 lõike 1 punktis 5 nimetatud vahendite arvel.

(3) Eesti riigi poolt mõne muu seaduse alusel makstavaid pensione ja pensionilisasid finantseeritakse vastavates seadustes ettenähtud vahenditest.

(4) Kui pärast riigieelarve vastuvõtmist kehtestatud seaduste alusel riikliku pensionikindlustuse kulude katteallikad vähenevad või kulud suurenevad, sätestatakse seaduses kulude täiendavad katteallikad.

13. peatükk **SEADUSE RAKENDAMINE**

§ 58. Varemääratud invaliidsusgruppide käsitlemine

(1) Isikul, kellele on riiklike elatusrahade seaduse alusel määratud invaliidsusgrupp tähtajaliselt ja kes selleks tähtjaks ei ole jõudnud vanaduspensioniiikka, loetakse invaliidsusgrupp vastavaks nimetatud tähtajani määratud püsivale töövõimetusel ja tema suhtes tehakse arstliku töövõimetusel ekspertiis määratud tähtajal.

(2) Isikul, kellele on riiklike elatusrahade seaduse alusel määratud invaliidsusgrupp tähtajaliselt ja kes hiljemalt 2003. aasta 31. märtsiks jõuab vanaduspensioniiikka, invaliidsusgruppi läbi ei vaadata.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud isikul ja kuni vanaduspensioniealise isikul, kellele on riiklike elatusrahade seaduse alusel määratud invaliidsusgrupp tähtajatult, loetakse invaliidsusgrupp vastavaks vanaduspensionieani määratud püsivale töövõimetusel.

(4) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 3 sätestatud juhtudel loetakse invaliidsusgrupile vastavaks järgmised töövõime kaotuse protsendid:

1) I invaliidsusgrupile vastab töövõime kaotus 100 protsenti;

2) II invaliidsusgrupile vastab töövõime kaotus 80 protsenti;

3) III invaliidsusgrupile vastab töövõime kaotus 60 protsenti.

(5) Isikul, kes on vanuses 16 aastat kuni vanaduspensionieani ja kellele on riiklike elatusrahade seaduse alusel määratud invaliidsusgrupp tähtajatult, on õigus nõuda püsiva töövõimetusel suhtes arstliku töövõimetusel ekspertiisi tegemist käesoleva seaduse alusel sätestatud korras.

(6) Välja arvatud käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud juhtudel, loetakse 2003. aasta 31. märtsini invaliidsusgrupid vastavaks püsiva töövõimetusel astmetele järgmiselt:

1) I invaliidsusgrupile vastab täielik töövõimetus töövõime kaotusega 100 protsenti;

2) II invaliidsusgrupile vastab osaline töövõimetus töövõime kaotusega 80 või 90 protsenti;

3) III invaliidsusgrupile vastab osaline töövõimetus töövõime kaotusega 40–70 protsenti.

(7) Käesoleva seaduse § 10 lõike 1 tähenduses loetakse lapsinvaliidi või alla 18-aastase lapsest invaliidi kasvatamine samaväärseks alla 18-aastase puudega lapse kasvatamisega.

§ 59. Pensionikindlustusstaazi ja riikliku pensioni kindlustusosaku arvutamine aastate 1999, 2000 ja 2001 kohta

(1) Kalendriaastate 1999, 2000 ja 2001 puhul arvestatakse üks aasta pensionikindlustusstaazi pensionikindlustatule, kelle eest on vastavalt sotsiaalmaksuseadusele makstud või arvestatud isikustatud sotsiaalmaksu vähemalt kuupalga alammäära aastasummalt.

(2) Kalendriaastate 1999, 2000 ja 2001 puhul võrreldakse pensionikindlustusstaazi arvutamisel pensionikindlustatu kalendriaasta isikustatud sotsiaalmaksu vastava aasta jaanuarikuu kaheteistkümnekordselt kuupalga alammääralt arvutatud sotsiaalmaksuga.

(3) Kalendriaastate 1999, 2000 ja 2001 puhul võetakse pensionikindlustusstaazi arvutamisel riigi poolt sotsiaalmaksuseaduse § 6 alusel makstav sotsiaalmaks arvesse samaväärselt sotsiaalmaksu tasumisega kuupalga alammääralt.

(4) Pensionikindlustatu aastakoeffitsiendi arvutamiseks kalendriaastate 1999, 2000 ja 2001 puhul liidetakse pensionikindlustatu isikustatud sotsiaalmaksu summad ning jagatakse isikustatud sotsiaalmaksu keskmise suurusega sellel kalendriaastal.

(5) 2001. aasta isikustatud sotsiaalmaksu keskmise suuruse kinnitab Vabariigi Valitsus hiljemalt 2002. aasta 20. märtsil ning seda rakendatakse pensioni määramisel ja ümberarvutamisel tähtajaga alates 2002. aasta 1. aprillist.

(6) Kui pension määratakse algtähtajaga enne 2002. aasta 1. aprilli, võetakse pensioni arvutamisel aluseks Vabariigi Valitsuse kinnitatud 2001. aasta isikustatud sotsiaalmaksu arvestuslik keskmine suurus.

§ 60. Varemääratud pensionide säilitamine

(1) Enne käesoleva seaduse jõustumist määratud pensioni maksmist jätkatakse endises suuruses kuni määratud tähtajani järgmistel juhtudel:

1) pensionärile, kellel käesoleva seaduse alusel arvutatud pension osutub väiksemaks varem makstud pensionist;

2) pensionärile, kelle invaliidsusgrupp ei ole uuesti läbi vaadatud või kellele määratud töövõime kaotuse protsent on endisest protsendist suurem või sellega võrdne, välja arvatud juhul, kui käesoleva seaduse alusel arvutatud pension on suurem varem makstud pensionist;

3) pensionärile, kellel ei teki õigust saada riiklikku pensioni käesoleva seaduse alusel, välja arvatud lõikes 2 sätestatud juhul.

(2) Vanaduspensionärile, kellele oli määratud riiklik pension enne käesoleva seaduse jõustumist ja kellel ei teki õigust saada vanaduspension käesoleva seaduse alusel, säilitatakse vanaduspension liik ja pension arvutatakse käesoleva seaduse § 11 sätete kohaselt. Kui arvutatud pension osutub väiksemaks varem makstud pensionist, jätkatakse pensioni maksmist endises suuruses.

(3) Isikul, kellele oli enne kaitseväeteenistuse seaduse jõustumist määratud töövõimetuspension kaitseväeteenistuses teenistusülesannete täitmisel või seoses teenistuskohustustega tekkinud püsiva töövõimetususe alusel, säilib õigus töövõimetuspensionile.

(4) Isikul, kelle pensionile oli enne kaitseväeteenistuse seaduse jõustumist juurde arvutatud pensionilisa 25 protsenti rahvapensioni määra kaitseväeteenistuses teenistusülesannete täitmisel või seoses teenistuskohustustega saadud vigastusest või sellega seotud haigusest põhjustatud püsiva töövõimetususega töövõime kaotusega vähemalt 40 protsenti, säilib õigus nimetatud pensionilisale.

(5) Õigus käesoleva seaduse § 24 lõikes 2 sätestatud pensionilisa säilimisele vastavalt käesoleva seaduse § 19 lõikele 4 laieneb samuti isikutele, kes on invaliidsuspensionilt või töövõimetuspensionilt üle viidud vanaduspensionile alates 2000. aasta 1. aprillist.

§ 61. Pensioni baasosa, aastahinde ja rahvapensioni määra väärtused

(1) 2002. aasta 1. jaanuarist 31. märtsini on pensioni baasosa 410 krooni, aastahinne 27 krooni 85 senti ja rahvapensioni määr 800 krooni.

(2) Pensioni baasosa, aastahinde ja rahvapensioni määra väärtused järgmistel perioodidel leitakse käesoleva seaduse §-s 26 sätestatud korras.

14. peatükk LÕPPSÄTTED

§ 62. Väljateenitud aastate pensionide seaduse muutmise

Väljateenitud aastate pensionide seaduses (RT 1992, 21, 294; RT I 1993, 40, 596; 1994, 24, 298; 51, 856; 83, 1450; 1995, 61, 1027; 95, 1631; 1996, 22, 437; 86, 1539; 1997, 81, 1366; 1998, 17, 266; 107, 1767; 2000, 25, 147; 28, 167; 58, 376) tehakse järgmised muudatused:

1) seaduse tekstis asendatakse sõnad «pensionioiguslik või pensionikindlustustaaž» sõnaga «pensionistaaž» vastavas käändes;

2) paragrahv 11 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

«Väljateenitud aastate pension määratakse, seda makstakse, arvutatakse ümber ja indekseeritakse riikliku pensionikindlustuse seaduses sätestatud korras.»

§ 63. Soodustingimustel vanaduspensionide seaduse muutmise

Soodustingimustel vanaduspensionide seaduses (RT 1992, 21, 292; RT I 1993, 40, 596; 1994, 24, 398; 51, 856; 83, 1450; 1995, 61, 1027; 95, 1631; 1996, 22, 437; 86, 1539; 1997, 81, 1366; 1998, 17, 266; 107, 1767; 2000, 25, 147) tehakse järgmised muudatused:

1)seaduse tekstis asendatakse sõnad «pensioniõiguslik või pensionikindlustusstaaž» sõnaga «pensionistaaž» vastavas käändes;

2)paragrahvi 1¹esimesed kaks lauset muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

«Pensioniõigusliku staaži hulka arvatakse riikliku pensionikindlustuse seaduse §-s 28 sätestatud tegevuse aeg. Pensionikindlustusstaaži arvestatakse riikliku pensionikindlustuse seaduse §-s 30 sätestatud korras.»;

3)paragrahvi 3 esimene lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

«Soodustingimustel vanaduspension arvutatakse riikliku pensionikindlustuse seaduse § 11 alusel.»;

4)paragrahvi 4²teises lauses asendatakse sõnad «riikliku pensionikindlustuse seaduse §-de 21 ja 22 sätteid» sõnadega «riikliku pensionikindlustuse seaduse § 11 sätteid».

§ 64. Kaitseväeteenistuse seaduse muutmine

Kaitseväeteenistuse seaduse (RT I 2000, 28, 167; 2001, 34, 190; 47, 260; 58, 353) tekstis asendatakse sõnad «pensioniõiguslik või pensionikindlustusstaaž» sõnaga «pensionistaaž» vastavas käändes.

§ 65. Kuriteoohvritele riikliku hüvitise maksmise seaduse muutmine

Kuriteoohvritele riikliku hüvitise maksmise seaduse (RT I 1999, 4, 51; 2001, 12, 50) § 3 lõige 2 punkt 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

«1) kes on nimetatud riikliku pensionikindlustuse seaduse §-s 20;».

§ 66. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmine

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse (RT I 1999, 16, 273; 82, 749; 88, 803; 2001, 3, 10) § 23 lõiked 1–4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

«(1) Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste määramise ja rehabilitatsiooniga seotud vaidlusi lahendab Sotsiaalkindlustusameti juures asuv vaidluskomisjon.

(2) Vaidluskomisjon moodustatakse riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel.

(3) Elukohajärgse pensioniameti direktori või tema asetäitja otsusega mittenõustumise korral on puuetega inimeste sotsiaaltoetuste taotlejal õigus pöörduda vaidluskomisjoni poole kolme kuu jooksul, arvates otsuse teatavaks tegemise päevast.

(4) Vaidluskomisjoni otsusega mittenõustumise korral on puuetega inimeste sotsiaaltoetuste taotlejal õigus pöörduda halduskohtusse kolme kuu jooksul, arvates vaidluskomisjoni otsuse teatavaks tegemise päevast.»

§ 67. Õigusaktide kehtetuks tunnistamine

Riikliku pensionikindlustuse seadus (RT I 1998, 64/65,1009; 2001, 9, 42) tunnistatakse kehtetuks.

§ 68. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus jõustub 2002. aasta 1. jaanuaril.

Riigikogu esimees Toomas SAVI